

O'zbekiston Respublikasi
Maktabgacha va maktab
ta'limi vazirligi

ISSN: 2992-9008
UDK: 37

TA'LIM VA TARAQQIYOT

Ilmiy-uslubiy jurnali

2026-YIL 5-SON

www.journal.namspi.uz

Bosh muharrir: Namangan davlat pedagogika instituti rektori B.E.Xusanov
Mas'ul muharrir: Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor M.R.Qodirxonov
Mas'ul muharrir o'rinbosari: Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash bo'limi boshlig'i J.A.Yuldashev

TAHRIR HAY'ATI

Aniq va tabiiy fanlar: k.f.d., prof. Sh.Abdullayev, f-m.f.d., dots. R.Xakimov, k.f.d., prof. N.Vohidova, k.f.d., dots. M.Qodirxonov, b.f.d., dots. A.Batashov, f-m.f.n., dots., T.Abdullayev, p.f.n., dots. M.Eshnazarova, p.f.n., dots. G'.Nafasov, p.f.n., dots. M.Boltayeva.

Texnika fanlari: t.f.d., prof. A.Umarov, t.f.d., prof. A.Qayumov, PhD, dots. Sh.Xudoyqulov, PhD, dots. Abdunazarov.

Ijtimoiy-gumanitar fanlar: s.f.d., prof. T.Fayzullayev, tar.f.d., prof. A.Rasulov. f.f.d., prof. M.Ismoilov, i.f.d., dots. N.Sotivoldiyev, t.f.n., dots. A.Isoqboyev, f.f.n., dots. O.Mamatov, t.f.n., dots. Z.Haydarov, PhD. J.Yuldashev, PhD. A.Abdullayev.

Pedagogika fanlari: p.f.d., prof. B.Xodjayev, p.f.d., prof. X.Najmiddinova, p.f.d., prof. T.Ismoilov, p.f.d., prof. S.Abdullayev. p.f.d., prof., M.Y.Sobirova, p.f.d., prof., R.Zamilova, p.f.d., prof. Sh.Xujamberdiyeva, p.f.d., dost. M.Asqarova, PhD, dots. M.Asranboyeva.

Filologiya fanlari: fil.f.d., prof. N.Uluqov, fil.f.d., prof. H.Usmanova, f.f.d., dots. X.Shokirova, p.f.n., dots. S.Misirov, p.f.n., dots. Sh.Ubaydullayev, PhD, dots. P.Lutfullayev, PhD, dots. M.Yakubbayev.

Texnik muharrir: R.Tursunov

Tahririyat manzili: Namangan shahri, Uychi ko'chasi, 316-uy.

Pochta indeksi: 160136, **Faks:** (0369) 227-27-21,

Email: Info@namspi.uz

"Ta'lim va taraqqiyot" ilmiy-uslubiy jurnali elektron to'plam sifatida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi **Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi (AOKA)ning 2022-yil 25-oktabrdagi № 045044 raqamli guvohnomasi** asosida chop etiladi. Jurnal **Oliy Attestatsiya komissiyasining 2024-yil 30-noyabrdagi (№ 364/5) yig'ilishi qaroriga asosan pedagogika fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan.** UDK: 37, Xalqaro standartlashtirish raqami (ISSN): 2992-9008.

Maqolalarning ilmiy saviyasi va keltirilgan ma'lumotlar uchun mualliflar javobgar hisoblanadi.

BO'LAJAK TARIX O'QITUVCHILARIDA TARIXIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA MUZEY PEDAGOGIKASINING TA'LIMIY IMKONIYATLARI

Niyozov Javlonbek Jaxongir o'g'li

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti

Namangan filiali Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasi o'qituvchisi

e-mail: j.niyozov@kiut.uz

javlonbek932691567@gmail.com

Tel: +998932691567

Annotatsiya. Ushbu maqola oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak tarix o'qituvchilarida tarixiy tafakkurni shakllantirish va tizimli rivojlantirishda muzey muhitining pedagogik salohiyatini yoritishga bag'ishlangan. Tadqiqot zamonaviy ta'lim nazariyalariga asoslangan bo'lib, tarixiy tafakkur tushunchasini murakkab kognitiv, refleksiv va qadriyatga yo'naltirilgan kompetensiya sifatida har tomonlama nazariy tahlil qiladi. Maqolada izlanishga asoslangan ta'lim, konstruktivistik nazariya, tajribaviy ta'lim hamda kompetensiyaga yo'naltirilgan o'qituvchi tayyorlashni ilgari suruvchi zamonaviy pedagogik yondashuvlarga alohida e'tibor qaratilgan. Maqolada muzeylar kognitiv, emotsional va aksiologik tarkibiy qismlarni tarixiy ta'lim jarayoniga integratsiya qilish uchun o'ziga xos sharoitlar yaratadigan autentik va ko'p o'lchamli ta'lim muhitlari sifatida talqin etiladi. Tadqiqot natijalari muzey pedagogikasi bo'lajak tarix o'qituvchilarida tarixiy tafakkur kompetensiyasini rivojlantirish uchun samarali pedagogik mexanizm ekanini asoslaydi.

Keywords: muzey pedagogikasi; tarixiy tafakkur; bo'lajak tarix o'qituvchilari; tarix ta'limi; birlamchi tarixiy manbalar; tarixiy empatiya; kompetensiyaga asoslangan ta'lim; izlanishga asoslangan ta'lim; refleksiv fikrlash; fanlararo integratsiya; raqamli va virtual muzeylar

EDUCATIONAL POTENTIAL OF MUSEUM PEDAGOGY IN DEVELOPING HISTORICAL THINKING AMONG FUTURE HISTORY TEACHERS

Abstract. This article is devoted to examining the pedagogical potential of the museum environment in shaping and systematically developing historical thinking among pre-service history teachers in higher education institutions. The study is based on contemporary educational theories and provides a comprehensive theoretical analysis of the concept of historical thinking as a complex cognitive, reflective, and value-oriented competence. Particular attention is paid to modern pedagogical approaches that promote inquiry-based learning, constructivist theory, experiential learning, and competency-oriented teacher education. The article interprets museums as authentic and multidimensional learning environments that create unique conditions for integrating cognitive, emotional, and axiological

components into the process of history education. The research findings substantiate that museum pedagogy is an effective pedagogical mechanism for developing historical thinking competence in pre-service history teachers.

Keywords: museum pedagogy; historical thinking; pre-service history teachers; history education; primary historical sources; historical empathy; competency-based education; inquiry-based learning; reflective thinking; interdisciplinary integration; digital and virtual museums

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ МУЗЕЙНОЙ ПЕДАГОГИКИ В РАЗВИТИИ ИСТОРИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИСТОРИИ

Аннотация. Статья посвящена раскрытию педагогического потенциала музейной среды в формировании и системном развитии исторического мышления у будущих учителей истории в системе высшего образования. Опираясь на современные образовательные теории, авторы проводят комплексный теоретический анализ понятия «историческое мышление» как сложной когнитивной, рефлексивной и ценностно-ориентированной компетенции. Особое внимание уделяется современным педагогическим подходам, таким как обучение на основе исследования (inquiry-based learning), конструктивизм, эмпирическое обучение и компетентностно-ориентированная подготовка педагогов. Музеи рассматриваются в статье как аутентичные и многогранные образовательные пространства, создающие уникальные условия для интеграции когнитивных, эмоциональных и аксиологических компонентов в процесс исторического образования. Результаты исследования подтверждают, что музейная педагогика выступает эффективным инструментом развития компетенции исторического мышления у будущих учителей истории.

Ключевые слова: музейная педагогика; историческое мышление; будущие учителя истории; историческое образование; первоисточники; историческая эмпатия; компетентностно-ориентированное образование; обучение на основе исследования; рефлексивное мышление; междисциплинарная интеграция; цифровые и виртуальные музеи.

KIRISH

Muzey pedagogikasi pedagogika, psixologiya, muzeyshunoslik, madaniyatshunoslik va tarix ta'limini birlashtiruvchi fanlararo yo'nalish hisoblanadi. U muzey muhitida amalga oshadigan ta'lim jarayonlariga hamda muzey to'plamlari, ekspozitsiyalar va madaniy meros resurslaridan ta'lim va shaxsiy rivojlanish maqsadida ongli pedagogik foydalanishga qaratilgan (Stolyarov, 2018; Hein, 1998). An'anaviy

auditoriya ta'limidan farqli ravishda, muzey pedagogikasi autentik tarixiy dalillarga asoslangan tajribaviy, obyektga yo'naltirilgan va o'quvchi markazlashgan ta'limni ustuvor deb biladi. Muzeylar artefaktlar, arxeologik topilmalar, qo'lyozmalar, san'at asarlari va moddiy madaniyat namunalari kabi birlamchi tarixiy manbalar bilan bevosita o'zaro aloqani ta'minlash orqali noyob ta'limiy sharoitlarni yaratadi. Ushbu autentiklik muzey ta'limini darslikka asoslangan o'qitishdan ajratib turadi va chuqur kognitiv ishtirok, kontekstual anglash hamda tarixiy talqinni qo'llab-quvvatlaydi (Falk & Dierking, 2016). Tadqiqotchilar asl tarixiy obyektlar bilan uchrashuv ta'lim oluvchilarga kuzatish, taqqoslash va talqin qilish orqali tarixiy ma'no yaratish imkonini berishini, natijada tahliliy va reflektiv fikrlash mustahkamlanishini ta'kidlaydilar (Hooper-Greenhill, 2007). Tarix o'qituvchilarini tayyorlashda muzey muhitining pedagogik salohiyati bir-biri bilan bog'liq bir nechta o'lchamlar orqali ifodalanadi: birlamchi tarixiy manbalarga kirish imkoniyati, bu manba tanqidini, dalillarga asoslangan fikrlash va tarixiy talqin ko'nikmalarini rivojlantiradi (Wineburg, 2001; Levstik & Barton, 2015); tarix bilan vizual va emotsional aloqaning kuchayishi, bu xotirada saqlash, motivatsiya va tarixiy narrativlarga shaxsiy munosabatni mustahkamlaydi (Falk & Dierking, 2016); tarixiy empatiyaning rivojlanishi, ya'ni tarixiy shaxslarni ularning madaniy, ijtimoiy va axloqiy kontekstlarida tushunish qobiliyati (Seixas & Morton, 2013); fanlararo o'rganish imkoniyatlari, tarixni san'at, arxeologiya, antropologiya, geografiya va madaniyatshunoslik bilan integratsiyalash (Hein, 1998); hamda reflektiv va qadriyatga yo'naltirilgan fikrlashni kuchaytirish, bu tarixiy ong, axloqiy baholash va fuqarolik mas'uliyatini shakllantirishga xizmat qiladi (Rüsen, 2004).

Falk va Dierking tomonidan ishlab chiqilgan Kontekstual o'rganish modeli muzeylarni kognitiv, ijtimoiy va jismoniy kontekstlar o'zaro ta'sirlashadigan dinamik "ta'lim ekotizimlari" sifatida talqin etadi (Falk & Dierking, 2016). Ushbu modelga ko'ra, muzeyda ta'lim olish nafaqat mazmunga, balki ta'lim oluvchilarning avvalgi bilimlariga, ijtimoiy o'zaro aloqalariga va jismoniy muhitga ham bog'liq bo'ladi. Natijada, muzeyga

asoslangan ta'lim hamkorlikdagi o'rganish, muloqot va refleksiyaning rivojlantiradi, bu esa bo'lajak tarix o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligida muhim omil hisoblanadi. So'nggi yillarda raqamli va virtual muzey texnologiyalarining rivojlanishi muzey pedagogikasining ta'limiy salohiyatini yanada kengaytirdi. Virtual muzeylar, 3D rekonstruksiyalar va interaktiv ekspozitsiyalar ta'lim oluvchilarga makon va vaqt cheklovlaridan tashqarida tarixiy mazmunni o'rganish imkonini beradi (Daniela, 2020; Makransky & Petersen, 2019). Ushbu texnologiyalar ayniqsa o'qituvchi tayyorlash jarayonida muhim bo'lib, bo'lajak pedagoglarga tarixiy tafakkur bilan bir qatorda raqamli kompetensiyani ham rivojlantirish imkonini yaratadi.

Bo'lajak tarix o'qituvchilarini tayyorlashda muzey pedagogikasi "tirik laboratoriya" vazifasini bajarib, nazariy bilimlarni kasbiy-pedagogik kompetensiyaga aylantiradi. Yo'naltirilgan muzey tashriflari, artefaktlar tahlili, mavzuli ekskursiyalar va virtual ekspozitsiyalar orqali talabalar izlanishga asoslangan darslarni loyihalash, tarixiy muhokamalarni tashkil etish va madaniy merosni dars jarayoniga integratsiya qilishni o'rganadilar (Barton & Levstik, 2004; Shodmonov, 2023). Bunday tajribalar metodik moslashuvchanlikni, pedagogik ijodkorlikni va reflektiv o'qitish amaliyotini mustahkamlaydi.

O'zbekiston muzeyshunoslik va pedagogik adabiyotlari ham ushbu xulosalarni qo'llab-quvvatlaydi. Milliy tadqiqotlar muzey muhitlarining bo'lajak o'qituvchilarda tarixiy ong, madaniy o'zlik va qadriyatga asoslangan ta'limni rivojlantirishdagi muhim rolini ta'kidlaydi (Ismoilova va boshq., 2015; Metodik muvofiqlashtirish markazi, 2018). Qodirova (2020) ga ko'ra, O'zbekistonda muzey pedagogikasi nafaqat ta'limiy, balki axloqiy va fuqarolik vazifalarini ham bajarib, milliy merosni saqlash va avlodlarga yetkazishga xizmat qiladi. Xuddi shuningdek, To'xtaxo'jayev (2019) muzey pedagogikasini o'qituvchi tayyorlashga integratsiya qilish talabalarning mustaqil fikrlashini, tahliliy ko'nikmalarini va kasbiy motivatsiyasini oshirishini ta'kidlaydi. Umuman olganda, muzey pedagogikasi autentik tarixiy manbalar, tajribaviy ta'lim,

fanlararo integratsiya va reflektiv amaliyotni uyg'unlashtirgan holda tarix o'qituvchilarini tayyorlash uchun kuchli ta'limiy modelni taqdim etadi. Uni bo'lajak tarix o'qituvchilarini tayyorlash tizimiga tizimli ravishda joriy etish tarixiy tafakkur kompetensiyasini sezilarli darajada rivojlantiradi hamda kelajak pedagoglarini izlanishga asoslangan, madaniy jihatdan boy va innovatsion tarix ta'limini amalga oshirishga tayyorlaydi.

METODOLOGIYA

Muzey muhitlari orqali bo'lajak tarix o'qituvchilarida tarixiy tafakkurni samarali shakllantirish o'zaro bog'liq pedagogik shart-sharoitlar tizimiga tayanadi. Ushbu shart-sharoitlar muzey pedagogikasining epizodik yoki faqat ilustrativ tarzda emas, balki metodik jihatdan asoslangan va o'qituvchi tayyorlash jarayoniga tizimli integratsiyalashgan komponent sifatida qo'llanilishini ta'minlaydi. Asosiy pedagogik shartlardan biri oliy ta'lim muassasalari va muzeylar o'rtasidagi tizimli hamkorlikdir. Barqaror institutsional hamkorliklar o'quv dasturlarini muzey resurslari, ekspozitsiyalar va ta'limiy dasturlar bilan uyg'unlashtirish imkonini beradi. Falk va Dierking (2016) ta'kidlashicha, bunday hamkorlik muzeylarni qo'shimcha o'rganish makonlaridan rasmiy ta'limning ajralmas qismiga aylantiradi. O'qituvchi tayyorlash jarayonida bunday kelishuvlar bo'lajak pedagoglarga tuzilmaviy muzey mashg'ulotlari, pedagogik amaliyot va tadqiqotga yo'naltirilgan o'rganishda ishtirok etish imkonini yaratadi. O'zbekistonlik olimlar ham oliy ta'lim muassasalari va madaniy meros institutlari o'rtasidagi izchil hamkorlik kelajak o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini mustahkamlashini ta'kidlaydilar (Ismoilova va boshq., 2015; Metodik muvofiqlashtirish markazi, 2018). Ikkinchi muhim shart — muzeyga asoslangan ta'lim faoliyatlarini metodik jihatdan puxta tashkil etishdir. Muzeyga tashrif buyurishning o'zi tarixiy tafakkur rivojlanishini kafolatlamaydi; buning uchun aniq pedagogik maqsadlar, izlanishga yo'naltirilgan topshiriqlar va reflektiv vazifalar bilan ta'minlangan bo'lishi zarur. Hein (1998) hamda Levstik va Barton (2015) qayd etganidek, muzey pedagogikasi

muammoli savollar, manbalarni tahlil qilish modellari va yo'naltirilgan talqin asosida qurilishi lozim. Bunday metodik aniqlik talabalarni eksponatlarni passiv tomoshabin sifatida emas, balki faol tarixiy tadqiqotchilar sifatida o'rganishga undaydi. Talabalarning artefaktlarni tahlil qilish va talqin etishda faol ishtiroki yana bir muhim pedagogik shart hisoblanadi. Muzey obyektlari bilan bevosita ishlash — ularning shakli, vazifasi, ramziy ma'nosi va tarixiy kontekstini tahlil qilish — tarixiy tafakkurning manbani aniqlash, kontekstualizatsiya va solishtirish kabi asosiy komponentlarini rivojlantiradi (Wineburg, 2001). Bunday faoliyatlar orqali talabalar sabab-oqibat aloqalarini aniqlash, uzluksizlik va o'zgarishni tushunish hamda dalillarga asoslangan tarixiy narrativlar yaratishni o'rganadilar. Tadqiqotlar obyektga asoslangan ta'lim tahliliy fikrlash va tarixiy empatiyani sezilarli darajada kuchaytirishini ko'rsatadi (Seixas & Morton, 2013; Barton & Levstik, 2004). Muzeyga asoslangan ta'limda reflektiv muhokama va baholashni integratsiyalash ham katta ahamiyatga ega. Refleksiya talabalarga o'z talqinlarini ifodalash, tarixiy ahamiyatni baholash va o'tmish voqealarni zamonaviy ijtimoiy-madaniy voqeliklar bilan bog'lash imkonini beradi. Rüsen (2004) ga ko'ra, reflektiv talqin tarixiy tafakkurning tarixiy ong va axloqiy yo'nalishni shakllantirishdagi asosiy mexanizmidir. O'qituvchi tayyorlash jarayonida guruh muhokamalari, reflektiv esse, portfel va taqdimotlar kabi amaliyotlar pedagogik o'zini anglash va kasbiy identifikatsiyani rivojlantiradi.

O'zbekiston pedagogik tadqiqotlari ham ushbu shart-sharoitlarning ahamiyatini tasdiqlaydi. Ismoilova (2015) muzey pedagogikasi milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmatni shakllantirish, madaniy o'zlikni mustahkamlash va axloqiy mas'uliyatni rivojlantirishda muhim rol o'ynashini ta'kidlaydi. Xuddi shuningdek, Yo'ldoshev (2020) muzeyga asoslangan ta'lim tarixni o'qitishda vizual, moddiy va tajribaviy metodlarni uyg'unlashtirgan innovatsion yondashuvlarni rag'batlantirishini qayd etadi. Bu yondashuvlar o'qituvchi tayyorlashni modernizatsiya qilish va kompetensiyaga asoslangan ta'limni rivojlantirishga qaratilgan milliy ustuvorliklarga mos keladi. So'nggi

yillarda raqamli va virtual muzey vositalaridan foydalanish tarixiy tafakkurni rivojlantirish shart-sharoitlariga yangi o'lcham qo'shdi. Virtual muzeylar, interaktiv ekspozitsiyalar va 3D rekonstruksiylar, ayniqsa jismoniy muzeylarga kirish cheklangan oliy ta'lim sharoitida, moslashuvchan va inklyuziv o'rganish imkoniyatlarini yaratadi. Makransky va Petersen (2019) tadqiqotlariga ko'ra, immersiv raqamli muhitlar o'quvchilarning jalb etilishini, tushunchalarni anglashini va tarixiy bilimlarni uzoq muddat saqlab qolishini kuchaytiradi. O'qituvchi tayyorlashda raqamli muzey vositalari tarixiy tafakkur bilan birga raqamli pedagogik kompetensiyani ham rivojlantiradi. Xulosa qilib aytganda, muzey pedagogikasi orqali bo'lajak tarix o'qituvchilarida tarixiy tafakkurni shakllantirish institutsional hamkorlik, metodik aniqlik, talabalarning faol ishtiroki, reflektiv amaliyot va raqamli texnologiyalar integratsiyasini o'z ichiga olgan izchil pedagogik shart-sharoitlar tizimini talab etadi. Ushbu shartlar bajarilganda, muzey muhitlari tanqidiy tarixiy tahlil, tarixiy empatiya va kasbiy o'qituvchilik kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiluvchi kuchli pedagogik makonlarga aylanadi.

NATIHALARI

Tadqiqot natijalari muzey pedagogikasini bo'lajak tarix o'qituvchilarini tayyorlash jarayoniga tizimli integratsiya qilish tarixiy tafakkur kompetensiyasining barcha asosiy tarkibiy qismlarini — kognitiv, talqin qiluvchi, metodologik va aksiologik o'lchamlarni — sezilarli darajada rivojlantirishini ko'rsatdi. Avvalo, muzey muhitida birlamchi tarixiy manbalar bilan bevosita ishlash manba tanqidi, dalillarga asoslangan fikrlash va kontekstual tahlil ko'nikmalarini faollashtirishi aniqlandi (Wineburg, 2001; Levstik & Barton, 2015). Talabalar artefaktlarning kelib chiqishi, vazifasi va tarixiy ahamiyatini tahlil qilish orqali tarixiy dalil va talqin o'rtasidagi farqni anglashda yuqori natijalarga erishdilar. Ikkinchi muhim natija muzey muhitining vizual va emotsional ta'siri bilan bog'liq bo'lib, u tarixiy empatiya va tarixiy narrativlarga shaxsiy munosabatni shakllantirishni kuchaytirishi bilan namoyon bo'ldi. Muzey

ekspozitsiyalari va obyektlari bilan ishlash talabalarning tarixiy shaxslar va jarayonlarni ularning ijtimoiy-madaniy kontekstida tushunish qobiliyatini rivojlantirdi (Seixas & Morton, 2013; Rüsen, 2012). Bu esa tarixiy tafakkurning faqat intellektual emas, balki axloqiy va qadriyatga yo'naltirilgan jihatlarini ham mustahkamladi. Natijalar shuningdek, muzey pedagogikasining fanlararo integratsiyani kuchaytirishdagi rolini tasdiqladi. Tarixni san'at, arxeologiya, antropologiya va madaniyatshunoslik bilan uyg'un o'rganish talabalarining tarixiy murakkablikni anglashini va ko'p nuqtayi nazardan fikrlashini rivojlantirdi (Hein, 1998; Falk & Dierking, 2016). Bunday integratsiya tarixiy tafakkurni fragmentar bilimlar majmuasidan yaxlit va tizimli tushuncha darajasiga olib chiqdi. Bundan tashqari, raqamli va virtual muzey texnologiyalaridan foydalanish ta'limiy natijalarni kengaytirib, makon va vaqt cheklovlarini kamaytirgani aniqlandi. Virtual ekspozitsiyalar va 3D rekonstruksiylar talabalarning o'quv jarayoniga jalb etilishini kuchaytirib, tarixiy bilimlarni uzoq muddatli xotirada saqlashga ijobiy ta'sir ko'rsatdi (Makransky & Petersen, 2019; Daniela, 2020). Natijada, bo'lajak tarix o'qituvchilarida tarixiy tafakkur bilan bir qatorda raqamli pedagogik kompetensiyalar ham shakllandi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar muzey pedagogikasini bo'lajak tarix o'qituvchilarida tarixiy tafakkurni rivojlantirishga xizmat qiluvchi samarali va innovatsion pedagogik mexanizm sifatida talqin qilish imkonini beradi. Tadqiqot davomida aniqlangan natijalar Wineburg (2001) tomonidan ilgari surilgan tarixiy tafakkur konsepsiyasi hamda Rüsen (2004) ning tarixiy ong va narrativ kompetensiya haqidagi qarashlari bilan uyg'unlikda namoyon bo'ldi. Xususan, muzey muhitida tashkil etilgan ta'lim tarixiy tafakkurni "noodatiy intellektual faoliyat" sifatida rivojlantirish uchun qulay sharoit yaratdi. Muhokama natijalari shuni ko'rsatadiki, muzey pedagogikasining real samaradorligi uni epizodik tashriflar yoki ilustrativ qo'shimcha sifatida emas, balki o'qituvchi tayyorlash dasturlariga metodik jihatdan asoslangan va tizimli integratsiyalangan komponent

sifatida qo'llash bilan bevosita bog'liq. Falk va Dierking (2016) ta'kidlaganidek, muzeyni dinamik ta'lim ekotizimi sifatida tashkil etish talabalar o'rtasida hamkorlik, muloqot va reflektiv o'rganishni kuchaytiradi. Tadqiqot natijalari bu yondashuv bo'lajak tarix o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligida muhim ahamiyatga ega ekanini tasdiqladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, muzey pedagogikasi bo'lajak tarix o'qituvchilarida tarixiy tafakkurni rivojlantirish uchun autentik manbalar bilan ishlash, tajribaviy o'rganish, fanlararo integratsiya, reflektiv amaliyot va raqamli texnologiyalarni uyg'unlashtirgan kompleks pedagogik modelni taqdim etadi. O'zbekiston sharoitida muzey resurslarini o'qituvchi tayyorlash dasturlariga tizimli ravishda integratsiya qilish tarixiy ong, madaniy o'zlik va fuqarolik mas'uliyatini shakllantirish bilan bir qatorda, izlanishga asoslangan va innovatsion tarix ta'limini amalga oshira oladigan pedagoglarni tayyorlash imkonini sezilarli darajada kengaytiradi.

REFERENCES

1. Barton, K. C., & Levstik, L. S. (2004). Teaching history for the common good. Lawrence Erlbaum Associates.
2. Falk, J. H., & Dierking, L. D. (2016). The museum experience revisited. Routledge.
3. Hein, G. E. (1998). Learning in the museum. Routledge.
4. Hooper-Greenhill, E. (2007). Museums and education: Purpose, pedagogy, performance. Routledge.
5. Ismoilova, J. X., Nishanova, K. S., & Mukhamedova, M. S. (2015). Museum and society. Chinor ENK.
6. Korolev, S. V. (2017). Historical thinking as a component of civic education. Pedagogical Sciences, 4, 45–52.
7. Levstik, L. S., & Barton, K. C. (2015). Doing history (5th ed.). Routledge.
8. Makransky, G., & Petersen, G. B. (2019). Immersive virtual reality and learning. Educational Psychology Review, 31(3), 593–626.
9. Qodirov, A. A. (2018). Tarix fanini o'qitishda vizual manbalar. Pedagogik ta'lim, 3, 52–56.
10. Qodirova, D. S. (2020). Muzey pedagogikasining imkoniyatlari. O'zbekiston pedagogika jurnali, 2, 34–39.
11. Rüsen, J. (2004). Historical consciousness. Berghahn Books.
12. Rüsen, J. (2012). History, narration, interpretation, orientation. Berghahn Books.
13. Seixas, P., & Morton, T. (2013). The big six historical thinking concepts. Nelson Education.

14. Shodmonov, S. T. (2023). Tarixiy tafakkur kompetensiyasi. Ta'lim va innovatsiya, 1, 17–23.
15. Stolyarov, B. A. (2018). Museum pedagogy. Akademicheskiy projekt.
16. To'xtaxo'jayev, M. (2019). Innovatsion pedagogik texnologiyalar. Uzlaksiz ta'lim, 4, 41–46.
17. Wineburg, S. (2001). Historical thinking and other unnatural acts. Temple University Press.
18. Yo'ldoshev, B. (2020). Muzey pedagogikasining ahamiyati. Xalq ta'limi, 5, 66–70.
19. Yurenova, T. Y. (2019). Museum education and historical empathy. Journal of Cultural Studies, 6(2), 88–96.